СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ I. Established 1893. TWO SECTIONS — SECTION I.

Рік LIII. Ч. 25. Ню Йорк і Джерзі Сиґі, субота, 3. лютого 1945. No. 25. New York and Jersey City Saturday, February 3, 1945 Vol. LIII.

3 ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237—4-0807 THREE CENTS in the United States of America.

П'ЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки. Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 FIVE CENTS elsewhere.

РАДЯТЬ НАД МИРОМ І БУДУЧЧИНОЮ ЕВРОПИ

З Каїро передано вістку, що вже зачалися наради президента Рузвелта, британійського премієра Чорчила та маршала Сталіна. Ті наради характеризують у першу чергу як „мирову конференцію" та кажуть, що вони ввійдуть в історію як найважніші з усіх нарад, які досі були між Аліянтами. На них вирішується тепер остаточно не тільки судьба Німеччини, але й судьба Европи, коли іде про її найблищу будуччину, а можливо й далеку. Представники Трьох Потуг, рахуючись уже з прогрою Німеччини, тепер вирішать, що треба по війні з нею зробити, щоби вона вже більше не спричинювала такого воєнного заколоту, як ці дві останні світові війни.

РУЗВЕЛТ І ПОЛЬСЬКИЙ УРЯД В ЛОНДОНІ.

Польські газети подають на підставі інформацій з Лондону, що президент Рузвелт заявиться на „Конференції Трьох", що має тепер відбуватись, проти того польського уряду, що є в Люблині.

ЗА ЯКІ ГРОШІ ПОЧАТО ВИДАВАТИ У. Щ. ВІСТІ?

Большевицькі, нюйорські „Українські Щоденні Вісті", святкуючи 25 років свого існування, пишуть в числі з 28. січня 1945 п. н. „Нема зла, щоб на добро не вийшло", про те, як основано цю газету. Кажуть, що під кінець 1919 року і на початку 1920 розгулялась в Америці „реакція" і тоді був „розгромлений" орган „українського робітництва" в Америці „Робітник". Що тут робити, чим боронити „Радянську Україну"? — питали себе „прогресивні" елементи. Та були тоді гроші в Відні, призначені на друкарські машини для „Робітничої Газети" в Києві, яких через бльокаду не можна було вжити. А що Винниченко, що був передше редактором цеї газети, опинився у Відні й „почав поверховно одобряти Радянську Україну", то й дався наклонити вжити згадані гроші на іншу „корисну роботу". Ось так з тих грошей у Відні приділено дещо на Канаду, а „також 2,000 долярів для Америки і їх було зужито на фонд основання денника". Тим денником стали большевицькі „Українські Щоденні Вісті".

ПОМЕР Д-Р МАТЮШЕНКО

27. березня 1944 р. помер у Празі д-р Борис Матюшенко, професор Вільного Українського Університету у Празі.

З ВІСТЕЙ ПРО УКРАЇНУ.

Нюйорське „Новое Русское Слово" з 27. січня б. р. подає в статті В. Александрова п. н. „Люди і думки сучасної Росії" дещо з вістей з України, зокрема про театральні вистави. Каже, що до міст в Україні вернули різні театральні ансамблі, що були евакуовані, як німці займали Україну. В Києві уже розпочав свої вистави Театр ім. І. Франка пєсою „Украдене Щастя", а Академічний театр опери і балету відновив постановки опер „Запорожець за Дунаєм", „Тарас Бульба", „Наталка Полтавка", „Ніч під Різдво", „Іван Сусанін" та інші. В Харкові міський театр дав нову постановку „Розкинулось море широко", а Русский Драматичний Театр зачав свої вистави постановкою „Три сестри" Чехова з тим, що дальші вистави обійматимуть старих російських авторів і нових, советських. До Одеси повернув Український Театр який розпочав вистави пєсою Корнійчука „Партизани в степах України".

ЛІТЕРАТУРНІ НАГОРОДИ.

Аргентинський „Перелом" подає про рішення „Жюрі Літературного Конгресу Українського Видавництва Краків-Львів" з дня 20. червня 1944. Вирішено: надати літературні нагороди Тодосеві Осьмачці за повість „Страшний боярин", Іванові Багрянови за повість „Тигролови", Уласови Самчукови за повість „Юність Василя Шеремети", Іванови Керницькому за драму „Сіль землі", Сергієви Кокотові за драму „Під косою". Відзначено повісти „На крутих стежках" Остапа Павлова-Білозерського та „Аркадій Ярош" Гліба Сірка-Східного, та драми: „Слава" Марії Цурканової та „Семен Височан" Юрія Косача. Окремо вирізнено критико-біографічний твір Павла Петренка „Трагічна Романтика" (біографія М. Хвильового) та драматизований світоглядовий твір Докії Гуменної „Епізод з життя Европи Критської". Жюрі складали: Роман Купчинський, Григорій Костюк, Володимир Міяковський, Юрій Шевелов. В нарадах над драматичними творами брав участь режисер Йосиф Гірняк.

СМЕРТЬ М. САМОКИШ

У Симфорополі помер Микола Самокиша, член Академії Мистецтв, професор малярства.

НІМЦІ ЖИТИМУТЬ ПО ВІЙНІ ГІРШЕ ВІД ТИХ, ЩО ЇХ ВОНИ ГНОБИЛИ

В часі, коли советські війська наближаються на сході скорим темпом до Берліна, а американські та британійські частини пробивають на заході Лінію Зигфрида, в Лондоні економічні знавці Обєднаних Держав уже уложили плян, що буде з Німеччиною по війні під економічним оглядом. Отже керма її господарки буде в руках Аліянтів. А господарка буде така, що німцям не дасться змоги жити на такій життєвій стопі, яка буде в жителів тих країв, які вони підбивали і ограбили. Вона буде низча. Але в міру того, як Німеччина своїми репараціями буде підносити життєву стопу тих країв, то тоді й німцям буде дозволено ліпше жити.

ВИСТАВКА КАРТИН У ЛЬВОВІ.

Советські джерела згадують про виставку художніх картин у Львові. Між експонатами був великий малюнок українського художника Куриласа „Епізод боїв за Львів", а також картина художника Розмуса „Облога Львова українським гетьманом Богданом Хмельницьким".

„КАРПАТОРУССКАЯ СОЮЗНАЯ РЕСПУБЛИКА", А НЕ „УКРАЇНА".

Москвофільська, філядельфійська „Правда" з 31. січня 1945 р. помістила „Комунікат Американского Русского Карпаторусского Союза", в якому пишеться, що дня 23. січня 1945 року відбулось в Пітсбургу „історичне засідання карпатороссов", на якому: Одобрено рішення „карпатороссов" на рідній землі злучитися з Советським Союзом, як і поставлено вимогу, щоб і „Пряшівська Русь по Татри", враз з Лемківщиною, були злучені з „Підкарпатскою Русю", в одну союзну советську республику під назвою „Карпаторусская Союзная Республика". Рішено теж наставати, щоб не надавано цій території „чужої нашому народови назви „Україна", а оставлено історичну назву Русь". Ось ту резолюцію рішено вислати советському послови в Вашингтоні, секретареви стейту Стетиніюсови та британійському амбасадорови Галифаксови. Ще сказано, що тепер всі „карпатороссы" обєднались у тій „політичній акції", як і в справі несення помочі „рідному народови".

„СТАРШІЙ РУССКИЙ БРАТ", ЧЕХИ І ЖИДИ..

Московський „Свет" пише в числі з 4. січня б. р в. одному місці, що „Росія-царська чи советська, біла чи червона — завжди була вірна своїм ідеалам", а на другому місці про відношення чехів до Закарпаття. Тут часопис хвалить д-ра Павла Цібере, „спосібного лідера закарпатського народу", що шукає „охорони і покрову у старшого русского брата", бо тільки „в складі Росії буде Закарпаття „свобідним". Часопис ще пише, що можна було сподіватись, що тепер Бенеш поведе іншу політику як бувший президент Масарик, себто, що вже перестануть чехізувати і українізувати „закарпатський русский нарід". Ще пише, що „чехи як були словянськими жидами, то такими і нині залишились"...

„ВЕЛИКОДНЕ ПОСЛАННЯ".

Під датою 8. квітня 1944 року видано (як передруковує „Перелом") „Великодне Послання" св. Собору Єпископів Автокефальної Православної Церкви", якого зміст такий, що „для нашого многострадального народу воскресне Христос", коли „стремління до Воскресення буде загальним серед цілого українського народу, коли всі ми без вийнятку підемо дорогою Сина Божого, що довгою працею серед людей, самовідреченням і самопосвятою здобув людству право на Воскресення". Послання це підписали: Полікарп, Митрополит Луцький і Ковельський, Адміністратор і Голова Св. Собору Єпископів Української Автокефальної Православної Церкви; Ніканор, Архієпископ Київський і Чигиринський; Ігор, Архієпископ Уманський; Генадій, Архієпископ Січеславський; Мстислав, Єпископ Переяславський; Сильвестер, Єпископ Лубенський; Володимир, Єпископ Ново - Миргородський; Платон, Єпископ Рівенський; Вячеслав, Єп. Дубенський; Сергій, Єпископ Мелітопольський; Досифей, Архимандрит, керуючий справами Полтавської Єпархії.

ПОЛЯКАМ У ФРАНЦІЇ.

У визволеній від німців Франції находиться тепер велике число поляків, головно тих, що їх німці вивезли примусово з Польщі до Франції на роботи, подібно, як і вивозили українців, яких теж має бути в Франції дуже багато. Усі ті жертви націстівського режиму знаходяться у великій нужді. Та полякам уже зачали помагати Польський Червоний Хрест та польський уряд, а теж зорганізується допомога збоку американських поляків.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ОСНОВНІ ЗАСАДИ МИРА

Про те, як треба будувати мир по теперішній війні говориться тепер дуже багато, але дуже мало розумного. Назагал говориться про розвязку одної або другої практичної проблеми, польської, грецької, італійської, німецької. Говориться, щоправда, практично, але не звязуючи одної справи з другою. Кожну таку справу інший розвязує звичайно на інший спосіб, бож що голова, то розум. Виходить з того в результаті повна розбіжність поглядів. Не можна в цих розвязках доглянути ні одної спільної засади.

З тої причини треба повитати кожну спробу, що замісць розвязувати практичну осібно кожне спірне питання, старається вперед найти якісь основні засади, за якими всі справи мали би бути розвязані. Власне такою спробою можна, треба признати недавну промову сера Андрю МекФадіна на обіді Союзу Заграничної Політики в Ню Йорку. МекФадін це предсідник британської делегації на недавну конференцію в справі взаємин на Тихому океані, що відбулася в Гот Спринґз, Верджінія, а промову запрошено його говорити на обіді Союзу Заграничної Політики, бо певно знали, що він може сказати в цій справі не лишень щось цікаве, але й щось пожиточне.

МекФадін остеріг своїх слухачів, себто американців, зараз на вступі, аби вони не відділювали різко практичного розгляду питань мира від ідеального. На його думку, видно, треба до кожної справи підходити й з практичної й з ідеальної точки погляду. Треба значить дивитися, як справу розвязати практично, а одночасно, як вона виглядає зо становища вищих поглядів. По такім вступі МекФадін подав три засади, що, на його думку, повинні лягти в основу розвязки повоєнних проблем.

Поперше, тривалим миром треба признати мир, що видержить пробу совісти по 10 або 15 роках. Це значить, що мирова полагода якогонебудь питання, що не завдоволяє моральних почувань, не може бути ніколи основою тривалого мира. Щобільше, навіть такі рішення, що нині заспокоюють нашу совість, але за кілька років не будуть давати нам морального заспокоєння, не можуть бути основою тривалого мира.

Подруге, говорив МекФадін, не можна покласти край війні й не можна завести тривалого мира дорогою концентрування сил на нинішного напасника або забезпечуючися проти нинішньої зброї. Ці слова немовби вдаряють по самій головці проблему розвязки біжучих питань світа. Багатьом людям здається, що як сконцентрувати сили на Німеччину або Японію, то вже забезпечуємо вічний мир. МекФадін остерігає нас, що Німеччина чи Японія, переможена нині, можуть скоро повстати наново й загрозити світови такими самими напастями. Або, як не вони, то хтось інший. Для заведення постійного мира треба щось більше, як перемоги над теперішніми аґресорами. Треба підкопувати не аґресорів, а саму аґресію.

Потрете, кожна держава є продуктом (витвором) своєї історії й свого оточення. Отже накидати державі якийсь інший порядок чи ідеольоґію не можна з успіхом так довго, поки, не повернеться її розвою в інший напрям і поки не зміниться основно оточення.

Могло би комусь здаватися, що в тих словах нема багато даних для розвязки світових проблем надходячого мира. Одначе на всякий випадок, якби ці спостереження взято було під увагу перед проголошуванням засад полагоди мира, то ми нині були би зовсім певно дальше на дорозі до розвязки мира, ніж ми є тепер.

НІМЕЦЬКЕ „ПОЧУТТЯ СПРАВЕДЛИВОСТИ".

Часопис „Українська Дійсність", що виходить там, де існує націстівська влада, пише в статті п. н. „Депортовані з України робітники" ось що:

„Почуття справедливости в німецькій свідомости стоїть в залежности од відношення фізичної сили між обома сторонами. **Це ясно виявилось на факті, що німці лише тоді зрівняли українських депортованих робітників з іншими, коли німецькі справи на** східньому фронті пішли зле... Робітники зі Сходу матимуть тепер таку саму заробітну платню і умови постачання, як й інші робітники - чужинці..."

„Перелом", який отсе передрукове в числі з 9. грудня 1944 додає до цього таке пояснення: „З цього видно, що дотепер німці не оплачували праці східних робітників так само, як інших". Зміна настала, як німців зачали з усіх боків розгромлювати!

З РОСІЙСЬКО - ПОЛЬСЬКОЇ ДИСКУСІЇ.

Спір за „східні границі Польщі", це ще далі спір між Росією і Польщею, між російським народом і польським, коли брати під увагу подавляючу частину російської та польської преси. В такому змислі пише теж і Е. Сталінський в статті „Славянская Польща", яку помістило нюйоркське „Новое Русское Слово". Автор звалює всю вину за польсько-російський спір на Пілсудского та його „проти-російську політику". Через неї, каже автор, не прийшло по першій світовій війні до повної згоди „між двома братніми народами, близькими по крови і культурі, що належать до одної словянської сімї", себто, що не було згоди між поляками і росіянами. Каже, що Пілсудскі пішов відбудовувати „велику Польщу" і забирати насильно землі, які полякам не належаться, бо це „російські території". Корінь усього зла, себто конфлікту між Росією і Польщею, пише атор, це — границі, які пхнули Польщу в обійми Німеччини замісць, щоби вона була в дружбі з словянською Росією, яка одинока може забезпечити Польщі існовання. Та тепер, пише автор, коли вже Росія Польщу освободила, Росія „дістане назад ті землі, що їй законно належаться", а Польща — польські. Тепер уже, пише автор, можна все направити, але треба „Польщі стати словянською" і „замінити ненависть до Росії на кріпкі вузли збратання".

Що тут властиво є спір між Польщею і Україною, чи там між польським народом і українським, про це нема навіть згадки, а є мова тільки про „історичний спір" між Росією і Польщею, між польським народом...

•

З ЛЬВОВА.

У. Щ. Вісті подають звідомлення советського кореспондента В. Біляєва про першу зустріч письмеників Львова „після його визволення". Подається, що зістали німцями розстріляні чи замучені такі львівські письменники: Тадеуш Бой-Желінський, Галина Ґурська, Олександер Дан, Адольф Рудніцкі, Степан Тудор, Олександер Гаврилюк, Франціішка Парецка, Станислав Роґовскі, Емануїл Шлехтер. Замучено еврейських письменників Мудріх Черла, Кіпізна, Леона Вебера, Кенігсберга. А далі загинули: Генрик Бальк, Тадеуш Голендер. Усіх їх, як кажеться, бракувало на зібранню, на якому промовляли письменники: Петро Козланюк, Ярослав Ґалан, Михайло Рудницький, Ян Бжоза, Петро Карманський, Іван Ковач і другі. Заповіли, що в скорому часі буде виходити літературно-художній журнал, а теж буде „друкована більша стаття про злочинну діяльність українсько-фашистських націоналістів на літературній ділянці".

В столиці Західної України ось ті письменники рішили при цій першій зустрічі „якнайскорше взятися за працю для добра радянської країни"...

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. Я ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

